

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง แรงงานข้ามชาติกับความต้องการดูแลผู้สูงอายุในประเทศไทย ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และได้เสนอผลของการทบทวนวรรณกรรม

1. ทฤษฎี แนวคิด แรงงานข้ามชาติ
2. ผลงานวิจัยที่ผ่านมา

2.1 ทฤษฎีอุปสงค์และอุปทานของแรงงาน

2.1.1 ทฤษฎีอุปสงค์แรงงาน (Demand For Labour Theory)

อุปสงค์แรงงาน (Demand For Labour) หรือความต้องการแรงงานของผู้ผลิตในหน่วยธุรกิจจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับหน่วยธุรกิจต้องการจะผลิตสินค้าหรือบริการมากน้อยเพียงใด ถ้าต้องการผลิตสินค้าหรือบริการมากก็就会有ความต้องการแรงงานหรือจ้างงานเพิ่มขึ้นด้วย แรงงานถือเป็นปัจจัยการผลิตชนิดหนึ่ง นอกจากปัจจัยการผลิตอื่นในทางเศรษฐศาสตร์ อุปสงค์ของแรงงานเป็นอุปสงค์ต่อเนื่อง (Derived Demand) หมายความว่า การเกิดขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงไปในอุปสงค์แรงงานเป็นผลสืบเนื่องจากอุปสงค์อื่น หรือเหตุการณ์อื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับแรงงาน ซึ่งก็คือ อุปสงค์สินค้าและบริการเพิ่มขึ้น หากผู้ผลิตเห็นโอกาสในการที่จะได้รับผลประโยชน์เพิ่มขึ้น ก็จะผลิตสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น จึงมีความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้น และความสามารถในการผลิตของแรงงานคงที่ไม่เปลี่ยนแปลงหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งคือผลิตภาพของแรงงานคงที่การที่จะผลิตสินค้าและบริการให้ได้เพิ่มขึ้นก็มีความจำเป็นต้องจ้างแรงงานเพิ่มมากขึ้น

2.1.2 ทฤษฎีอุปทานแรงงาน (Supply Of Labour Theory)

อุปทานแรงงาน (Supply Of Labour) หมายถึง บุคคลเสนอขายแรงงาน การที่คนเรารู้สึกสนใจเสนอขายแรงงานขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ได้แก่ อัตราค่าจ้าง สภาพแวดล้อมในที่ทำงาน ความมั่นคง ความมีเกียรติ ทัศนียภาพของผู้ใช้แรงงานแต่ที่สำคัญขึ้นอยู่กับอัตราค่าจ้างที่พอใจยอมรับ การเสนอขายแรงงาน วัดเป็นจำนวนกำลังแรงงาน หรือวัดแนวคิดอรรถประโยชน์ หรือความพอใจของผู้ใช้แรงงานว่าจะจัดสรรระหว่างเวลาทำงานและพักผ่อนอย่างไร

(คิวไล ชยางกูร , 2548)

2.2 ทฤษฎีการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศ

สาเหตุสำคัญประการหนึ่งของการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศ ประกอบด้วยปัจจัยผลักดัน (Push Factor) จากประเทศที่แรงงานย้ายออก และปัจจัยดึงดูด (Pull Factor) จากประเทศที่แรงงานเคลื่อนย้ายเข้า

2.2.1 ปัจจัยผลักดันจากประเทศที่แรงงานเคลื่อนย้ายออก (Push Factor)

สาเหตุสำคัญที่ทำให้แรงงานเคลื่อนย้ายออกจากประเทศบ้านเกิดของตนเองได้แก่

1) อัตราการว่างงาน (Unemployment Rate) อยู่ในระดับสูงและการทำงานต่ำกว่าระดับ (Underemployment) แรงงานส่วนเกิน (Labour Surplus) ที่เกิดจากการว่างงานและการทำงานต่ำกว่าระดับในประเทศเป็นผลจากไม่สามารถหางานทำที่ตรงกับความรู้ความสามารถของตนเองได้ขณะที่มีแรงงานบางส่วนมีความพยายามที่จะหางานทำในประเทศในช่วงระยะเวลาหนึ่ง แต่ถ้าเขาไม่สามารถหางานที่ตรงกับความต้องการได้แล้ว ทำให้แรงงานส่วนหนึ่งมีแนวโน้มอย่างมากที่จะเคลื่อนย้ายออกไปสู่ต่างประเทศ

2) ระดับค่าจ้างที่ต่ำกว่าเมื่อเทียบกับต่างประเทศและอาชีพที่มีลักษณะเดียวกัน ถ้าเปรียบเทียบกันในเรื่องค่าจ้างหรือเงินเดือนที่ได้รับขณะทำงานในประเทศ โอกาสการเคลื่อนย้ายแรงงานไปต่างประเทศย่อมมีโอกาสมากกว่าถ้าค่าจ้างและเงินเดือนในต่างประเทศมีอัตราที่สูงกว่า

3) การขาดสิ่งจูงใจสำหรับความก้าวหน้าในอาชีพแรงงานที่มีความรู้ความชำนาญสูงแต่ไม่สามารถมีโอกาสก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ตน ย่อมเกิดความรู้สึกอยากเคลื่อนย้ายไปทำงานในต่างประเทศ นอกจากนี้สิ่งจูงใจซึ่งได้แก่ ความก้าวหน้าในอาชีพก็เป็นอีกประการหนึ่งที่ทำให้แรงงานกลุ่มนี้ต้องเคลื่อนย้ายไปทำงานในต่างประเทศ

4) นโยบายการเคลื่อนย้ายกำลังพลที่ไม่เหมาะสม การวางแผนกำลังคนที่ไม่เหมาะสมทำให้เกิดการพัฒนาไปตามระบบของงาน แต่ขณะที่ประเทศด้อยพัฒนาที่ไม่มีการวางแผนพัฒนา กำลังคน ทำให้ขาดความสมดุลระหว่างงานกับบุคลากร ทำให้กำลังแรงงานบางส่วนอาจเป็นส่วนเกินได้ (Labour Surplus)

5) ปัจจัยทางสังคม และการเมือง แรงงานบางส่วนอาจต้องการอพยพเคลื่อนย้ายไปต่างประเทศซึ่งเป็นเพราะไม่พอใจในสภาพสังคมและการเมืองที่เป็นอยู่ อันสืบเนื่องมาจากความวุ่นวายและความแตกแยกของกลุ่มการเมืองในประเทศ

2.2.2 ปัจจัยดึงดูดในประเทศที่แรงงานเคลื่อนย้ายเข้า (Pull Factor)

สาเหตุที่ดึงดูดให้แรงงานเคลื่อนย้ายจากประเทศบ้านเกิดเข้าสู่ประเทศใดประเทศหนึ่งได้แก่

1) ระดับค่าจ้างและเงินเดือน ถ้าแรงงานในอาชีพต่าง ๆ พบว่าแรงงานประเภทเดียวกันกับเขาในต่างประเทศนั้น มีระดับค่าจ้างหรือเงินเดือนสูงกว่ามาก ก็จะเป็นสิ่งดึงดูดให้แรงงานเหล่านี้ต้องการอพยพเคลื่อนย้ายออกไปทำงานที่ใหม่ได้

2) การขาดแคลนกำลังคนในบางสาขาถ้าหากมีการเผยแพร่ข่าวสารความรู้เกี่ยวกับตลาดแรงงานทำให้แรงงานในต่างประเทศได้ทราบถึงประเภทแรงงานที่ขาดแคลนเหล่านี้เป็นอย่างดี แรงงานในต่างประเทศที่อยู่ในประเทศเดียวกันมีโอกาสได้รับทราบก็อาจถูกดึงดูดใจให้เคลื่อนย้ายเข้ามาได้ถ้าระบบค่าจ้างและเงินเดือนดีพอ

3) โอกาสสำหรับความก้าวหน้าในอาชีพ ประเทศที่พัฒนาแล้วย่อมมีสิ่งอำนวยความสะดวกการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดีประกอบกับการวางแผนพัฒนาบุคลากรที่ยุติธรรมย่อมเป็นสิ่งพึงปรารถนาของแรงงานโดยทั่วไป และสภาพนี้เองจะเป็นสิ่งดึงดูดให้แรงงานที่มีความรู้ความ

ชำนาญจากประเทศด้อยพัฒนาเคลื่อนย้ายมาทำงานในต่างประเทศเพื่อความก้าวหน้าในอาชีพ
 การงานของตนเอง

4) การให้นักศึกษาต่างประเทศมีโอกาสเข้ามารับการศึกษาอบรมในประเทศที่มีการศึกษาใน
 ระดับสูงและเปิดโอกาสให้ชาวต่างประเทศเข้ามารับการศึกษาย่อมทำให้เกิดสิ่งจูงใจดึงดูดให้มี
 กำลังแรงงานในต่างประเทศเข้ามาตั้งหลักแหล่งทำงาน ซึ่งอาจเป็นเพราะแบบแผนและเนื้อหาของ
 การศึกษาอบรมเหมาะสมกับสภาพของประเทศที่ให้การศึกษานั้นมากกว่าในสภาพประเทศบ้าน
 เกิดของผู้มารับการศึกษาหรืออาจเป็นเพราะนักเรียนศึกษามาจากประเทศที่กำลังพัฒนา

(Development Country) เมื่อเข้ารับการศึกษานในประเทศที่พัฒนาแล้ว (Developed Country)
 ซึ่งมีมาตรฐานการครองชีพที่สูงกว่า ได้พบกับความสะดวกสบายจากมาตรฐานการครองชีพที่
 สูงขึ้นทำให้เกิดความพอใจคุ้นเคยและไม่ปรารถนาจะกลับสู่ประเทศบ้านเกิด ซึ่งสภาพความ
 เป็นอยู่ไม่สะดวกสบาย

5) ปัจจัยทางสังคมและการเมือง ได้แก่การไม่มีการกีดกันทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา สีผิว
 ฯลฯ การยินดีต้อนรับผู้ย้ายถิ่นเข้ามาทำงานเป็นอย่างดี ความผูกพันทางการเมืองระหว่างประเทศ
 และการมีเสรีภาพในระดับสูง เป็นต้น

2.3 ทฤษฎีการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติ

การเคลื่อนย้ายแรงงานเป็นกระบวนการปรับตัวของตลาดแรงงานเพื่อการจัดสรรแรงงาน
 อย่างมีประสิทธิภาพ การเคลื่อนย้ายแรงงานมีผลกระทบต่อกำลังแรงงาน ปัจจัยที่มีอิทธิพล
 เคลื่อนย้ายแรงงานมีทั้งปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมแต่ปัจจัยที่มีความสำคัญคือ โอกาสในการ
 หางานทำและรายได้ของแรงงานถ้าหน่วยงานหรือองค์กรขาดแคลนแรงงานหรือแรงงานมีความ
 ประสงค์จะหางานใหม่ การเคลื่อนย้ายแรงงานก็จะเกิดขึ้น

2.3.1 ลักษณะของการเคลื่อนย้ายแรงงาน

1.) การเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทเข้าสู่เมือง เป็นผลมาจากกรขยายตัวของเศรษฐกิจ
 โดยส่วนรวม เนื่องจากในเขตเมืองมีโอกาสหางานทำเพิ่มรายได้มากกว่าเขตชนบทจึงเป็นปัจจัย
 ดึงดูดที่สำคัญให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานจากเขตชนบทเข้ามาหางานทำในเมือง ซึ่งทำให้สังคม
 เมืองมีปัญหามากมาย

2.) การลักลอบเข้ามาหางานทำของแรงงานอพยพจากต่างประเทศ การอพยพเคลื่อนย้ายแรงงานของแรงงานอพยพจากต่างประเทศที่ลักลอบเข้ามาหางานทำในประเทศไทย เช่น สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประเทศกัมพูชา สหภาพพม่า เนื่องจากสภาพทางเศรษฐกิจการเมืองและความเป็นอยู่ที่ดีกว่าประเทศไทย

3.) การทำงานของคนต่างด้าวในประเทศไทย ประเทศไทยเปิดโอกาสให้ชาวต่างชาติเข้ามาประกอบกิจการในประเทศไทยตามพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าวโดยแรงงานต่างด้าวในประเทศไทยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ แรงงานต่างด้าวที่เข้าเมืองถูกต้องตามกฎหมายและผิดกฎหมาย ซึ่งทั้งสองประเภทนี้มีสิทธิขออนุญาตทำงานได้ตามพระราชบัญญัติคนต่างด้าว

4.) การทำงานต่างประเทศของแรงงานไทย การไปทำงานของแรงงานไทยในต่างประเทศ ถ้าประสบความสำเร็จจะก่อให้เกิดผลดีต่อระบบเศรษฐกิจทั้งในระดับครอบครัวและประเทศชาติ ในทางตรงข้ามถ้านายจ้างเลิกจ้างก่อนครบสัญญาปิดกิจการ หรือมีปัญหาต่าง ๆ ย่อมก่อให้เกิดผลเสียเช่นกัน (ศิวีไล ชยางกูร ,2548)

2.4 แนวคิดเชิงทฤษฎีเรื่องการย้ายถิ่นของแรงงานข้ามชาติ

กระบวนทัศน์ที่มีความสำคัญต่อแนวคิดทฤษฎีการย้ายถิ่น ได้แก่

2.4.1 ทัศนะทางด้านเศรษฐศาสตร์แนวคิดสำนักนีโอคลาสสิกว่าด้วยดุลยภาพทางด้านเศรษฐกิจ (The Neo –Classical Economic Equilibrium Approach) ซึ่งก่อกำเนิดขึ้นจากกลุ่มทฤษฎีทางภูมิศาสตร์ในศตวรรษที่ 19 หรือรู้จักกันดีในแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูด (Push – Pull Theory) ให้เกิดการย้ายถิ่น โดยมองว่าการย้ายถิ่นเกิดจากปัจจัยผลักดัน เช่น ความยากจน การขาดแคลนที่ดินทำกิน การมีประชากรมากเกินไป การว่างงาน ในประเทศต้นทาง และปัจจัยดึงดูด เช่นโอกาสในการมีงานทำ ค่าจ้าง ความทันสมัย ของประเทศผู้รับ นักเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก มองว่าผู้ย้ายถิ่นแต่ละคนจะทำการตัดสินใจเลือกว่าจะย้ายไปประเทศใด ขึ้นอยู่กับการประเมินโอกาสทางเศรษฐกิจของประเทศนั้น ๆ ในตลาดแรงงาน ซึ่งจะนำไปสู่ความเท่าเทียมกันของค่าจ้างในระยะยาวและก่อให้เกิดดุลยภาพทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศผู้ส่งและผู้รับ แนวคิดสำนักนีโอคลาสสิกเน้นสาเหตุที่ระดับจุลภาคไม่พิจารณาสาเหตุในระดับมหภาคคือละเลยไม่มองบทบาทของภาครัฐและไม่พิจารณาถึงสาเหตุปัจจัยเชิงประวัติศาสตร์ที่ก่อให้เกิดการย้ายถิ่น

2.4.2 แนวคิดเชิงโครงสร้างที่มองย้อนประวัติศาสตร์ (The Historical-Structuralist Approach) เป็นแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์การเมือง เน้นความสนใจที่ปัจจัยด้านมหภาค ได้แก่ โครงสร้างสังคมที่กดดัน การกระจายอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจที่ไม่เท่าเทียมกันในระบบเศรษฐกิจโลก และเรื่องทุน (Capital) ว่าเป็นตัวกำหนดทุกอย่าง การย้ายถิ่นถูกมองว่าเป็นเสมือน การเคลื่อนย้ายแรงงานราคาถูกมาสู่แหล่งทุนซึ่งส่งผลถึงการพัฒนาที่ไม่ทัดเทียมกันตลอดช่วงกาลนาน และการชูดรีดทรัพย์ากรจากประเทศที่ยากจนไปให้ประเทศที่ร่ำรวยให้รวยมากขึ้นไปอีก

แนวคิดเชิงโครงสร้างที่มองย้อนประวัติศาสตร์นี้ได้ วิจาร์ณแนวคิดเกี่ยวกับดุลยภาพทางเศรษฐกิจ ว่าการที่มองแต่ละบุคคลว่าสามารถมีทางเลือกได้อย่างอิสระนั้นเป็นสิ่งที่ไม่เป็นจริง ความจริงแล้วความไม่เท่าเทียมกันเกิดจากโครงสร้างทางทรัพยากรและพลังอำนาจต่าง ๆ ในแต่ละประเทศที่แตกต่างกันมาตั้งแต่เดิม ประกอบกับนโยบายการเข้าประเทศของประเทศผู้รับจะเป็นข้อจำกัดประการสำคัญต่อทางเลือกของผู้ย้ายถิ่น แนวคิดเชิงโครงสร้างที่มองย้อนประวัติศาสตร์นี้ มีรากฐานมาจากทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองต่างๆซึ่งเน้นถึงความไม่เท่าเทียมกันของการกระจายตัวทางด้านเศรษฐกิจและอำนาจทางการเมืองในระบบเศรษฐกิจโลก

ทั้งแนวคิดของสำนักนีโอคลาสสิกและแนวคิดเชิงโครงสร้างประวัติศาสตร์ทั้งสองนี้ ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานที่ว่าแนวคิดดังกล่าว เป็นแนวคิดที่มีมุมมองเพียงด้านเดียวไม่พอที่จะนำไปวิเคราะห์วิจารณ์ ความจริงการย้ายถิ่นมีความซับซ้อนอย่างมหาศาล โดยแนวคิดของสำนักนีโอคลาสสิก ละเลยมุมมองเชิงประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นสาเหตุของการเคลื่อนย้ายและมุมมองในด้านบทบาทของภาครัฐ ในขณะที่แนวคิดเชิงโครงสร้างทางประวัติศาสตร์ให้ความสนใจแต่เรื่องทุนซึ่งเป็นตัวกำหนดทุกอย่าง แต่ให้ความสนใจต่อเป้าหมายและการกระทำของแต่ละคนและกลุ่มต่างๆที่เกี่ยวข้องน้อย เพื่อสนองตอบต่อข้อวิจารณ์ต่างๆดังกล่าว แนวคิดใหม่ซึ่งรู้จักกันในนามของแนวคิดเชิงระบบของการย้ายถิ่น จึงเกิดขึ้นโดยประสานแง่คิด และมุมมองของทั้งสองแนวคิดเข้าด้วยกันนำเอารายละเอียดของแนวคิดทั้งสองมารวมเข้าด้วยกัน โดยพิจารณาการย้ายถิ่นระหว่างประเทศ (International Migration) ในรูปแบบ ระบบการย้ายถิ่นต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงสานต่อกันและมีปฏิสัมพันธ์ (Inter – Action) ซึ่งกันและกัน สามารถสร้างกรอบการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และมิติต่าง ๆระหว่างประเทศต้นทางและปลายทาง (พัทยา เรือนแก้ว, 2550)

2.4.3 แนวคิดเชิงระบบการย้ายถิ่น (Migration Systems Approach) ถูกสร้างขึ้นโดยกลุ่มประเทศต่างๆซึ่งอยู่ในระหว่างการมีกระแสของผู้ย้ายถิ่นสูง มันอาจจะประกอบด้วยประเทศเพียงสองประเทศ แต่มันอาจมีประโยชน์มากกว่า ถ้าได้พยายามที่จะรวมเอาประเทศอีกหลายๆ

ประเทศซึ่งถูกเชื่อมโยงโดยระบบอื่นๆ เข้ากับระบบการย้ายถิ่น เพื่อวิเคราะห์ระบบการย้ายถิ่นเชิงภูมิภาค เช่นภูมิภาคแปซิฟิกใต้ ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือเอเชียตะวันออก อย่างไรก็ตาม อาจมีการนำเอาภูมิภาคที่มีสภาพภูมิศาสตร์ที่ไกลออกไปเข้ามาเชื่อมโยงด้วย เช่น ระบบการย้ายถิ่นที่รวมเอาฟิลิปปินส์และอเมริกาเข้ามา หรือการเชื่อมโยงประเทศในกลุ่มอาเซียนกับประเทศในกลุ่มทะเลอาหรับ แนวคิดเชิงระบบการย้ายถิ่น วางกรอบแนวความคิดโดยตรวจสอบทุกมิติของความสัมพันธ์ระหว่างกระแสการไหลของคน และกระแสอื่นๆ เช่นกระแสทุน สินค้าและเทคโนโลยีโดยแบบจำลองจะเน้นให้เห็นถึงกระแสของสิ่งต่างๆ ดังกล่าวในเชิงความเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ เช่นการล่าอาณานิคม การส่งทหารไปประจำตามฐานทัพ การมีอิทธิพลทางการเมือง การแทรกซึมทางด้านการค้าหรือวัฒนธรรม ยิ่งกว่านั้นยังมีความเชื่อมโยงกันภายในระบบการย้ายถิ่นเอง ซึ่งสามารถทำให้เข้าใจปัจจัยแวดล้อมทางการเมือง สังคม ประชากรและเศรษฐกิจ ได้กว้างขวาง

แนวคิดเชิงระบบการย้ายถิ่นยังช่วยให้เข้าใจการไหลเวียนของประชากร และการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์เชิงทิศทาง ระหว่างประเทศผู้ส่งและประเทศผู้รับในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางโลกาภิวัตน์(ซึ่งแต่ก่อนได้ตัดชนบทออกมา) การเปิดตัวสู่ระบบเศรษฐกิจโลก เทคโนโลยี และอิทธิพลทางด้านวัฒนธรรม การย้ายถิ่นทั้งภายใน(จากชนบทสู่เมือง)และการย้ายถิ่นระหว่างประเทศย่อมส่งผลกระทบต่อสิ่งต่างๆอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาเกือบทั้งหมดมักจะทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายของประชากรเสมอ ยิ่งกว่านั้นสิ่งเหล่านี้ไม่ได้ทำให้เกิดผลกระทบในทิศทางเดียว และในช่วงเวลานั้น เท่านั้น กล่าวคือเมื่อเริ่มมีการย้ายถิ่นเมื่อไร ก็จะก่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ที่ย้ายออกและพื้นที่ที่ย้ายเข้า ทั้งในรูปของคนทรัพยากรทางเศรษฐกิจ ค่านิยมของสังคม และการไหลเวียนของวัฒนธรรมในทั้งสองทิศทางหรือทั้งสองพื้นที่อย่างถาวร

แนวคิดเชิงระบบของการย้ายถิ่นยังตีความรวมไปถึงกระแสการย้ายถิ่น แต่ละกระแสที่จะก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์เชิงโครงสร้างในระดับมหภาคและจุลภาค โครงสร้างระดับมหภาค หมายถึง ปัจจัยด้านสถาบันในระดับที่กว้างขึ้น เช่น เศรษฐศาสตร์การเมืองของตลาดโลก ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและกฎหมาย โครงสร้างการบริหารและมาตรการต่างๆ ที่รัฐนำมาใช้ควบคุมการเคลื่อนย้าย ส่วนโครงสร้างระดับจุลภาค หมายถึง เครือข่ายและการปฏิบัติที่ไม่เป็นทางการที่ได้รับการพัฒนาโดยผู้ย้ายถิ่นและโดยชุมชน เพื่อแก้ไขผลพวงของการย้ายถิ่น โดยเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการจะผูกมัดผู้ย้ายถิ่นและผู้ที่ไม่ได้ย้ายถิ่นเข้าด้วยกันอย่างซับซ้อน โดยอาศัยบทบาททาง

สังคมและสายสัมพันธ์ส่วนตัว โดยที่โครงสร้างระดับมหภาคและจุลภาคดังกล่าวจะนำมาเชื่อมโยงกันทุกระดับ และถูกตรวจสอบทุกแง่มุมของกระบวนการย้ายถิ่น แนวคิดหลักๆ ก็คือการนำเอาปัจจัยและปฏิสัมพันธ์ที่ซับซ้อนของปัจจัยทุกประเภทมาพิจารณาเข้าด้วยกันว่าสิ่งเหล่านั้นนำไปสู่การย้ายถิ่นระหว่างประเทศอย่างไร และส่งผลกระทบต่อกลับมาสู่ถิ่นต้นทางอย่างไร (กุศล สุนทรธาดาและคณะ ,2540.)

ในการวิเคราะห์ ระบบการย้ายถิ่น ได้มีข้อเสนอแนะไว้ดังนี้ (Zlotnik ,1992)

1.) การวิเคราะห์ระบบการย้ายถิ่นไม่ควรที่จะวิเคราะห์แง่มุมจากประเทศที่อยู่ในระบบเพียงประเทศใดประเทศเดียว เช่น แค่ประเทศต้นทางเท่านั้น แต่ควรที่จะวิเคราะห์ปัจจัยแง่มุมของทั้งสองประเทศที่เป็นคู่ระบบ คือ ทั้งประเทศต้นทางและปลายทาง เพราะการวิเคราะห์จากแง่มุมของประเทศเดียวอาจทำให้ไม่สามารถอธิบาย พลวัตของระบบการย้ายถิ่นได้อย่างรอบด้านหรือ อาจจะทำให้คำอธิบายที่เอนเอียงไปด้านเดียว และในการพิจารณาตัวเลขการย้ายถิ่น ก็ไม่ควรที่จะใช้ตัวเลขของการย้ายถิ่นเข้าเป็นหลักแต่เพียงอย่างเดียวหากต้องพิจารณาตัวเลขการย้ายถิ่นออกนอกประเทศด้วย

2.) ความไม่แน่นอนและการเปลี่ยนแปลงเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เกิดขึ้นในระบบการย้ายถิ่น เนื่องจากธรรมชาติของตัวมันที่เป็นพลวัต ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่จะให้คำอธิบายใด ๆ ที่ตายตัวที่มีความถูกต้องตลอดไป นั่นคือ คำอธิบายต่าง ๆ ย่อมเปลี่ยนแปลงได้ตามภาวะที่เปลี่ยนไปของระบบการย้ายถิ่น

3.) ในระบบการย้ายถิ่น จะมีปฏิสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่น่าสนใจ คือ ประเทศที่เปรียบเหมือนสะพาน (bridge countries) นั่นคือประเทศที่อยู่ในระบบการย้ายถิ่นหลายระบบในเวลาเดียวกัน ตัวอย่างที่ดี คือ ประเทศอิตาลี ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทวีปอเมริกาเหนือ หรือยุโรปตะวันตกและโอเชียเนีย ประเทศอิตาลี จะเป็นประเทศส่งออก แต่หากพิจารณาในส่วนของทวีปแอฟริกาเหนือ และบัลข่าน อิตาลี จะเป็นประเทศรับเข้า ในกรณีดังกล่าว Zlotnik แนะนำ ควรที่จะนำประเทศที่เป็นสะพาน นี้เป็นหน่วยในการวิเคราะห์ เพื่อพิจารณากระแสการย้ายถิ่น ในระบบการย้ายถิ่นต่าง ๆ

2.5 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการอพยพ (Law Of Migration)

แนวคิดนี้อธิบายมูลเหตุแห่งการเข้ามาหางานทำของผู้ลี้ภัยหลบหนีเข้าเมืองในลักษณะอพยพของประชากรแบ่งได้เป็น 5 ลักษณะ คือ

1) การอพยพแบบดั้งเดิมเป็นการอพยพย้ายถิ่นของประชากรในอดีตเป็นการย้ายถิ่นที่อยู่เพื่อการดำรงชีวิต ซึ่งในปัจจุบันการอพยพเข้าสู่เมืองเพื่อแสวงหาวิถีการดำรงชีวิตแบบใหม่อยู่ในลักษณะนี้

2) การอพยพย้ายถิ่นโดยถูกบังคับ เป็นการย้ายถิ่นที่อาจถูกบังคับโดยรัฐบาลหรือผู้มีอิทธิพลบางกลุ่ม

3) การอพยพโดยถูกบีบคั้น เป็นการถูกบีบคั้น หรือกระตุ้นให้ถูกบีบคั้นเช่นกัน แต่ผู้ที่ถูกบีบคั้นยังมีสิทธิ์ในการตัดสินใจว่าจะอยู่หรือไป

4) การอพยพโดยเสรี เป็นการอพยพของปัจเจกชนโดยเสรีอาจจะเกิดจากแรงจูงใจจากภายนอก เช่นโดยตำแหน่งงาน รายได้ หรือเพื่อผจญภัย

5) การอพยพแบบชนจำนวนมาก สืบเนื่องมาจากการอพยพเสรี ซึ่งย้ายถิ่นฐานเข้ามาบุกเบิกหรือผจญภัยในถิ่นที่อยู่ใหม่ จูงใจให้ชนจำนวนมากย้ายถิ่นตามการอพยพย้ายถิ่นเป็นสิ่งที่เกิดในทุกประเทศ เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในสังคม การอพยพมีสาเหตุที่แตกต่างกัน ลักษณะการอพยพก็แตกต่างกัน เช่นการอพยพหนีความแห้งแล้ง หนีภัยธรรมชาติ

การอพยพมีทั้งการอพยพแบบถาวร และแบบชั่วคราว และถ้าเป็นการอพยพของแรงงานข้ามชาติมีทั้งสาเหตุเกิดจากสภาพทางเศรษฐกิจในประเทศของผู้อพยพไม่เอื้ออำนวยต่อการทำงาน รายได้ไม่พอสำหรับการดำรงชีพ เกิดปัญหาความยากจน หรือเกิดภาวะแรงงานมีมากเกินไป หรือประเทศเกิดสงคราม ปัญหาการเมืองการปกครอง ทำให้ประชาชนไม่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน อีกทั้งประเทศของผู้อพยพไม่มีมาตรฐานการควบคุมการออกนอกประเทศทำให้การอพยพออกนอกประเทศทำได้ง่ายขึ้น

2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1) พิศवास สุคนธ์พันธุ์และปฐมาภรณ์ บุษปธำรง (2540) ศึกษาวิจัย เรื่องการศึกษาและวิเคราะห์กฎหมายเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจและการทำงานของคนต่างด้าวผลการศึกษาได้ให้ข้อเสนอแนะว่าการอนุญาตให้คนต่างด้าวทำงานระดับฝีมือ กรมการจัดหางานที่เกี่ยวข้องควรจัดทำบัญชีรายชื่อสาขาอาชีพหรือวิชาชีพที่จัดว่าเป็นสาขาที่คนไทยทำไม่ได้ หรือเป็นสาขาที่จำนวนคนไทย มีไม่เพียงพอที่จะสนองความต้องการของตลาดแรงงานในประเทศไทย ซึ่งควรจะช่วยให้การออกใบอนุญาตเป็นไปในแนวเดียวกันให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และน่าจะช่วยทำให้มีการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์หรือความชำนาญในสาขาที่ประเทศไทยยังต้องการมากขึ้น ส่วนการอนุญาตให้คนต่างด้าวทำงานระดับไร้ฝีมือในอนาคตหากหน่วยงานของรัฐมั่นใจว่าแรงงานไทยระดับไร้ฝีมือขาดแคลน รัฐบาลน่าจะอนุญาตให้มีการจ้างแรงงานต่างด้าวได้ โดยยอมให้โอกาสแก่นายจ้าง ซึ่งนำแรงงานต่างด้าวไปรายงานตัวและขอใบอนุญาตตามมติ คณะรัฐมนตรี ปี 2539 จ้างแรงงานไร้ฝีมือก่อน เหตุผลสำคัญสำหรับข้อเสนอนี้ คือ ควรช่วยผู้ซึ่งปฏิบัติตามกฎหมายหรือให้ความร่วมมือแก่รัฐในความพยายามที่จะแก้ปัญหาส่วนรวมก่อน แต่ก่อนที่จะจ้างแรงงานต่างด้าว นายจ้างต้องรับสมัครแรงงานไทย โดยทางหนังสือพิมพ์(ระดับชาติ)อย่างน้อย 30 วัน ก่อนมีการรับสมัครแรงงานต่างด้าวเพื่อตรวจสอบเรื่องการขาดแคลนแรงงานอีกครั้ง หากมีแรงงานไทยซึ่งมีคุณสมบัติตามที่นายจ้างต้องการ นายจ้างต้องบรรจุแรงงานไทยก่อน

2) ชมนาท รัตนมณี และคณะ (2547) ศึกษาเรื่องการใช้แรงงานข้ามชาติในระบบเศรษฐกิจของไทย พบว่า การเคลื่อนย้ายของแรงงานข้ามชาติส่งผลกระทบต่อทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ซึ่งผลดีทางเศรษฐกิจคือลดปัญหาการขาดแคลนแรงงานของประเทศในบางกิจการ และทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product) เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.16 เมื่อมีการจ้างแรงงานข้ามชาติทุก ๆ 1,000,000 คน

3) เกียรติศักดิ์ พลมณี (2548) ศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อความจำเป็นในการจ้างแรงงานต่างชาติผิดกฎหมายของผู้ประกอบการที่จดทะเบียนนายจ้างในจังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามาทำงานของแรงงานต่างชาติผิดกฎหมาย ได้แก่ ค่าจ้างแรงงาน การอพยพย้ายถิ่นของแรงงานต่างชาติ และความอดทนของแรงงานต่างชาติ สามารถอธิบายแต่ละปัจจัยดังนี้

(3.1) ปัจจัยด้านค่าจ้างแรงงานสามารถทำนายความจำเป็นในการจ้างแรงงานต่างชาติผิดกฎหมายของผู้ประกอบการได้ดีที่สุด ซึ่งนายจ้างต้องการลดค่าใช้จ่ายด้านค่าจ้างแรงงานจึง

เลือกจ้างแรงงานต่างชาติผิดกฎหมายเพราะมีค่าจ้างต่ำกว่าแรงงานไทย ประกอบกับค่าจ้างแรงงานไทยมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในทางเศรษฐศาสตร์ ค่าจ้างแรงงานเป็นปัจจัยหนึ่งของต้นทุนการผลิต ดังนั้นนายจ้างจึงมีความจำเป็นต้องลดต้นทุนด้านค่าจ้างแรงงานโดยเลือกจ้างแรงงานต่างชาติผิดกฎหมายที่มีค่าจ้างต่ำกว่าค่าจ้างแรงงานไทย เพื่อผลประโยชน์

(3. 2) ด้านการอพยพย้ายถิ่นของแรงงานต่างชาติเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ระดับความจำเป็นในการจ้างแรงงานต่างชาติผิดกฎหมายของผู้ประกอบการ เนื่องจากการอพยพย้ายถิ่นของแรงงานต่างชาติเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในทุกประเทศ ซึ่งในการอพยพก็มีสาเหตุแตกต่างกัน เช่นอพยพหนีความแห้งแล้ง อพยพหนีภัยธรรมชาติ อพยพไปทำงาน และอพยพเพื่อการศึกษา นักเศรษฐศาสตร์สำนักนีโอคลาสสิก อธิบายว่า มนุษย์ตัดสินใจย้ายถิ่นด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ ดังนั้นผู้ย้ายถิ่นทางเศรษฐกิจก็เป็นปัจจัยดึงดูดที่สำคัญที่ทำให้มนุษย์ย้ายถิ่น ปัจจัยดังกล่าวคือค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้น และโอกาสการได้ทำงาน กล่าวคือ มนุษย์จะย้ายถิ่นไปยังประเทศที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจมากกว่า

(3. 3) ด้านความอดทนของแรงงานต่างชาติเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อความจำเป็นในการจ้างแรงงานต่างชาติผิดกฎหมายของผู้ประกอบการ เนื่องจากความอดทนของแรงงานต่างชาติที่ทำงานให้กับนายจ้างได้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งความสำเร็จดังกล่าวส่วนหนึ่งก็เนื่องมาจากนายจ้างได้จัดสรรคนให้เหมาะกับงาน

4) ปรีดา รอดนวล (2550) ศึกษาวิจัยเรื่อง ชีวิตแรงงานข้ามชาติของชุมชนชนบทไทย กรณีศึกษาแรงงานสัญชาติพม่าในชุมชนตำบลโคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร โดยใช้แนวคิด สิทธิมนุษยชน และสิทธิแรงงาน (Human Rights And Labour Rights) และแนวคิดความเป็นคนชายขอบ (Marginalization) ในการอธิบายชีวิตและการทำงานของแรงงานข้ามชาติในชุมชน รวมทั้งศึกษาทัศนคติและการปฏิบัติต่อแรงงานข้ามชาติของคนไทยในชุมชน พบว่าการศึกษาชีวิตแรงงานข้ามชาติในชุมชนโคกขาม ภายใต้แนวคิดสิทธิมนุษยชน สิทธิแรงงาน และแนวคิดความเป็นคนชายขอบที่ผ่านมามีแนวโน้มให้เห็นชีวิตของคนที่ต้องจากบ้านเมืองเพื่อมาแสวงหาสิ่งที่ดีกว่า ภายใต้บริบทไม่คุ้นชินทั้งภาษา วัฒนธรรมและจิตใจของผู้คนต่างเชื้อชาติ ต่างภาษา การจะดำเนินชีวิตให้อยู่ภายใต้บริบทดังกล่าวได้นั้นแรงงานข้ามชาติเหล่านี้ต้องปรับตัว ปรับความคิด ทั้งต่อผู้คนและสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ ให้ได้เพื่อให้ตนเองรอดพ้นจากการถูกละเมิดสิทธิในด้านต่างๆเพราะความเป็นคนชายขอบของพวกเขา

5) นงลักษณ์ พะไถยะ (2551) ศึกษาความต้องการกำลังคนดูแลผู้สูงอายุด้านสุขภาพ ข้อมูลที่นำมาใช้คาดการณ์นี้ คือ ข้อมูลมาตรฐานกำลังคนใช้ข้อมูลจากการศึกษาของสำนักวิจัยและพัฒนากำลังคน (2551) ข้อมูลการเจ็บป่วยจากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2551) โดยการคาดการณ์มีความสัมพันธ์กับข้อมูลผู้สูงอายุจากการรายงานของมูลนิธิสถาบัน และพัฒนาผู้สูงอายุ (2549) พบว่าในการคาดการณ์ผู้สูงอายุ พบว่า ในปี พ .ศ 2553 ประเทศไทยจะมีผู้สูงอายุจำนวน 7,639,000 คน และในจำนวนนี้มีผู้สูงอายุที่ต้องการความช่วยเหลือจากผู้อื่น 499,873 คน (ร้อยละ 6.5) และในปี พ .ศ 2563 ผู้สูงอายุจะเพิ่มมากขึ้น จำนวน 10,776,000 คน และในจำนวนนี้ผู้สูงอายุที่ต้องการความช่วยเหลือจากผู้อื่น 741,766 คน

(ร้อยละ 6.9) ทำให้คาดการณ์ได้ว่า ภาระในการดูแลผู้สูงอายุที่ทุพพลภาพและช่วยเหลือตนเองไม่ได้ จะเป็นปัญหาที่มีความสำคัญในอนาคต ดังนั้นแนวคิดการดูแลระยะยาวในครอบครัวต้องมีความพร้อมเพื่อเข้าสู่วัยชราภาพให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น